Број 203 У Новом Саду у недељу 14. септембра 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових кисетних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Пред долазак цара Николе у Беч.

У среду долази руски цар Никола у Аустро-Угарску — у лов. На томе лову прати га министар спољних послова гроф Ламсдорф. А гроф Ламсдорф сигурно није ловац. Да хоће да га натерају у неке заседе, по свој прилици би рекао „благдарују“.

Званичан програм лова већ је састављен и сад баш изашао у руским новинама. Он гласи: У Манџурији, Кореји, да се лове „тице златоперке“, а на Балкану нека остане како је.

То руско саопштење веома је занимљиво. У њему се каже: Русија и Аустро-Угарска израдили су пројект за реформе у трима турским провинцијама. Велике силе помогле су тај пројект. Турска је пристала, али су Бугари спречили извођење тих реформа. Бугари су желели да добију за себе Мађедонију, на штету права осталих хришћанских народа. А православној Русији леже исто тако на срцу права тих осталих народа, као и права Бугара.

Бугари су се надали, ако спрече реформе, и изведу устанак, онда ће тиме присилити велике силе, да пођу другим путем. Но, Русија и Аустро-Угарска изјавиле су и у Софији и у Цариграду, да се окану сваког непромишљеног корака. Велесиле нису променуле свој програм. Све мора на Балкану остати како је. Значи, нека се и покрве, свака ће се на крају морати вратити одакле је и дошла.

Ово руско гледиште није ново. То је оно исто, што је гроф Ламсдорф говорио у Београду и Софији, а нарочито у Београду.

У први мах изгледа, да је ово гледиште „православне Русије“ погодно по српску политику на Балкану. Јер за Бога, Русији су мила и права других хришћанских народа на Балкану, а не само бугарска. И Русија с тог гледишта неће допустити, да се Бугарска појача на штету других.

То све лепо изгледа. Али у том гледишту руске дипломације има две крупне погрешке. Прва је, што та дипломација мисли, (или се бар гради да тако мисли) како би Турска извела реформе, да нису то Бугараши спречили.

На почетку тих реформа могло је бити о томе бар говора. Али после овог арнаутског покора у Старој Србији и убиства руског конзула Шчербине и Ростковског, могла би бар руска дипломација да друкче говори о могућности реформа у Турској.

Истина, да је Бугарска кренула небратски. И хоће све за себе, на штету других балканских народа, нарочито на штету Срба. Али зар из тог излази, да не сме нико добити свога права и мора остати све по старом?! Не! Него из тог излази: Сваком своје! А начело данашње руске дипломације гласи: Ником ништа!

И што је најстрашније, у Турској гине хришћански живаљ, а нарочито српски. И док руска дипломација очекује да Турска изведе реформе, дотле неће више бити тамо Срба, а можда ни руских конзула.

Европа је дакле још увек на старом становишту, бар што се тиче балканских држава: Ни једној ништа!

Сва напрезања Бугара и Бугарске нису могла да је наведу на друго мишљење. Сасвим је треће: шта би се догодило, да су балканске државе сложне. Могле би мирно рећи Европи: И не треба да се мешате. Стојте и гледајте, шта ћемо ми учинити.

Но балканске државе све скупа, осим Бугарске, не раде ништа. А Бугарска по примеру доброг ковача, Бизмарка, држи по три гвожђа у ватри.

На једној страни се већ бије с Турском и јавно мобилизира војску. У исти мах води преговоре са Србијом, а сад у најновије време склапа погодбу с Турском. Из Цариграда јављају, да су Турци већ у пола пристали на бугарске услове.

Бугари траже: да Турска престане и не гони Бугараше у побуњеним крајевима. Да макне своју војску са бугарске границе, па да доцније демобилизира. Да се састави комисија, која би саставила штатут за автономну Мађедонију. Тај штатут да се односи на порезу, сигурност, подизање путева, стварање примирителних судова. А у тој комисији, да мора бити и Бугара.

Као што се види, Бугарска ради и спремна је за све случајеве. Ма како да испадне, она удешава да падне на ноге. И удесила је, да изгледа како се бори и за себе и за подјармљену браћу и све то јаче отима улогу балканског Пијемонта.

Србија још ни данас нема сталне владе, која би могла да крене политику. Према томе се нико и не осврће много на њу... Видећемо шта ће донети у том правцу идући дани. А ради ли што Црна Гора и шта ради, о томе не зна нико још ништа. Но да њена усамљена акција не може бити од претежног значаја, јасно је.

Тако стоје ствари у часу, кад долази руски цар у Аустро-Угарску у лов И кад пред њим иде званичан глас: Све мора остати како је.

Но верује ли руска дипломација, да може остати на Балкану како је? И неће ли бити разговора о томе: шта да се догоди, ако не може да остане како је. Да ли и онда важи оно: „Никоме ништа“. Бар према балканским државама.

Некада је било гесло руске дипломације: Пут у Цариград води преко Беча! Да не ради и данашња руска дипломација у правцу те политике?! Та би политика гласила: Пут у Цариград води преко Беча, а Беч да се задобије лововима, дипломатисањем и уговорима.

У том случају имао би свако свој део. Па чак и Италија, а неким начином и Немачка. А за балканске народе би тек онда било: Ником ништа!

Некад је било да људи могу све разумети, само не жену. Данас не могу да разуму жену и — дипломацију!

Аустријски државни сабор.

У седници аустријског државног сабора од четвртка изнели су и Чеси своје захтеве и програм свој у погледу војног питања. Влада и десница се изјавише, да ће радо ступити са Чесима у компромис, али различите немачке странке не хтедоше ни да чују шта о томе. Када је потпредседник Зачек отворио седницу, поделио је реч заступнику Клофачу. Клофач је почео свој говор прво чески, па за тим наставио немачки: „То је додуше цар рекао, али цареви умиру, а народи остају.

ПОДЛИСТАК.

МОЈ ПОСЛЕДЊИ ЛОВ.

— Pierre Loti. —

I

Био сам неисказано сањив, уморен, лењ, те сам у једној страној земљи — скрштених руку пруђио се по зеленој трави. Дрвеће, коме ни имена нисам знао даде ми хлада, а недалеко од мене светлуцкаше се површина екваторске močари.

Као што то обично и бива, кад је човек прекомерно уморен, тај сан који ме је обузео није био прави одмор, него се читава јава мешала са сном. Шта више, обузео ме је неки физички осећај као да има поред мене жива створа и да ме гледа. — Отворим очи и покушам, да се онако лежећки окренем.

И заиста, тамо међу грањем, опазим неко мало лице са два малушна здраво жива ока, где ме љубопитљиво гледају. И под утецајем неког крвничког осећаја, који нас све обузима кад смо на лову, пажљиво потражим оружје...

Али ми рука уморно паде и мноме овлада још јачи сан него пређашњи.

Мајушно ме створење непрестано посматраше, осећао сам то, ма да сам више минута спавао. Шта више чуо сам зујање оних силних шарених бубица, које опијене мирисом и запаром летаху тамо амо. На прса ми легла ова загушљива атмосфера и дочарала је предаме читав један свет силних, опасних животиња и великих, ретких, отровних биљака.

Напослетку отмем се сну, пробудило ме непрестано гледање малог створења, које је чучило на једној ониској грани; поново пружим руку за пушку и притисох је уз раме.

На то се поче лагано повлачити, и ако не баш с великим неповерењем али са неком комичном пажљивошћу, у тишини хтеде да побегне мало мајмунче. Било је смешно како се пентрало хватајући се вештим ручицама и помажући се репом. За тим опет погледа на мене, као да ће да каже: »Ја мислим, ти ниси мој злотвор, јер ни ја нисам рђав; само сам мало био љубопитљив, хтео сам да те видим са свим из близа, то је све!... Али ипак за то ти не верујем, јер сумњива ми је она твоја машина у рукама... За то боље да се ја повучем... Не срди се на мене! Видиш ево ја већ идем...« Мало даље опазим друга два, већа мајмуна, по свој прилици родитељи мајмунчеви, који га довикиваху себи.

Два три минута гледао сам за малим створом; имао је лепу длаку и у мени се побуди жеља, да је добијем. И пре него што сам могао и промислити се, пушка пуче, нарушивши дубоку тишину... Лишће откинуто са грана леташе по ваздуху, на све стране бегаху поплашене тичице и друге животиње, које дремаху у хладу. Један лептир раширених крила одлети на оближе дрво и сваки покрет шарена лептира наличаше одсјају сјајна челика. Тело мајмунчетово поче лагано с гране на грану падати, мада се свакако трудио да се са малом ручицом ухвати за грање; за тим чу се где нешто паде и мало створење лежаше на земљи.

Кад сам га подигао, још је живело, није ни мислило да се опире. Сад полумртво трпило је да га дигнем, мале, стиснуте уснице дрхтаху, а детиње очице му са изразом бојазни од смрти, очајања и пребацивања гледаху мени у очи.

Сад сам се тек освестио, какво сам зло учинио. Узедох мајмунче у наручја и почех нежно миловати. Друга два мајмуна са врха оближњег дрвета јаукаху, шкргутаху зубима и видило се на њима, да би ме напали, изгризли, изболи, само да се не боје, да ћу их убити. Наслонивши чело на груди ми, као какво мало детенце, премину сирото мајмунче. Ја још никад у своме животу нисам очајније осећао потребу, да кидишем сам на себе, као у овом тренутку.

— О, ја неваљац! — мрмљао сам стиснутих зуба — ох, ја подла дивља животиња!...

*

Наша намера и програм мора бити јасан. Он гласи овако: У данашње време војска може бити само онда ваљана и врсна, ако је она национална и демократска. С тога данашња војска не сме бити одељена од нације и народа, већ мора сачињавати само један део народа, који се привремено налази под заставом. Надаље говорник поднаша све чешке захтеве, које је поделио у дванаест тачака:

1. Не признаје данашње територијално разделење војске, јер је то намерно вешто удешено, да се војничке трупе измешају. Тражи да се по Чешкој распореди војска по народностима Нека чешки регрут дође у чешки војнички кор, а чешком војнику нека командира Чех официр.

2. Код самосталних чешких трупа заповедни језик да је чешки, то је већ и ради међусобног саобраћаја потребно. Чешки официр треба да зна немачки, али вато и сваки Немац официр мора разумети бар један славенски језик

3. Језик у унутарњој служби код чешких трупа мора бити чешки.

4. Са свим је неоправдано, да се при контролним смотрама сваки мора одазвати немачким језиком. Ово се мора одстранити.

5. Све публикације и прокламације, па ма оне биле и са највишег места, а упуће не су чешком народу, који стоји под заставом, морају бити на чешком језику. Овом приликом протестујемо против свих оних изјава, које тврде, да код војске мора владати само немачки језик.

6. У досадашњим симболима на заставама видимо само непријатељство и презирање наше народности. Ако је на застави чешке трупе на једној страни двоглави орао, на другој страни мора бити грб чешке круне.

7. Ниједан Чех, прост војник или подофицир, несме се уврстити у немачке трупе. Официри пак само у оном случају, ако их има много, али и онда их треба у првом реду преместити трупи друге словенске народности,

8. У војничким заводима поред чешкога језика, мора се узети обзир на чешку историју и садањи живот чешкога народа.

9. Мора се поправити рђаво стање у војно-географском институту, који толико сакати номенклатуру у земљама чешке круне.

10. Осуђује се ружење чешкога имена од стране фицира, што они врло често раде.

11. Треба уклонити онај дуализам, који постоји између официра и подофицира, те чини немогуће каквом ваљаном и спремном подофициру да постане офицером. Увести двогодишњу службу а укинути последње војне вежбе.

12. Војска не сме вршити полицијску службу, нити са њом чинити злоупотребе против радничкога сталежа пригодом каквих народних скупова.

Говорник наставља даље овако: Ми морамо показати цару, да је већ крај чешкоме стрпљењу и попуштању. Задржате само наше војнике, које треба да пустите сада кући, испуните и ту претњу, они ће и то издржати, али видићете каково ће после бити њихово расположење према војсци. Кад цар данас толико попушта Мађарима, мора и са Чесима говорити у томе тону.

После тога, говори Клофач о ческом велепоседу и вели, да је срамота, да они стоје на становишту Немаца и немачке владе Најпосле завршује ческим језиком: Нека раде чески заступници како им је воља али народ чески овако мисли и водиће најжешћу опозицију.

Говор Клофачев пропраћен је одобравањем од стране ческих радикала и социјалних демократа, који су се такођер придружила њима.

Dementia senilis.

I.

Сваки живи створ на свету, свака тичица и најмајушнија бубица, сваки црвић и свака травчица има своје промене у животу: своју младост, своју снагу — и своју старост. Па и само срце има своје фазе. Па је ли чудо, да и човек, тај мајушни и незнатни становник ове васионе — има своје фазе у животу: своју *дечију* слабост, своју мушку снагу, и своју *старачку изнемоглост!*

Ту појаву народ зове старачка изнемоглост *„извећкалост“* а лекари: dementia senilis. Људи таког душевног стања сећају се појединих момената прохујале младости своје *тачно*, али причајући све то, чега се сећају, помешају раније и доцније догађаје. Питате га, колико му је на пр. година? Одговори *пет*. Питате га, колико има деце? Одговори 80 итд. И то је је данод главних знакова тог душевног расположења. Неки мисле, да је то болест, други мисле да није, него да је само природна последица душевног и телесног умора, то неразликовање величине бројева.

*

И код нас Срба у Угарској има таких људи. Све оно, што су они у својој младићској машти мислили да *треба извести, све оно што су* **други** *извели или што су читали да је изведено — приписују себи, јавно се ките тим туђим перјем и наваљују на дечурлију дрвље и камење, јер им се не верује а неки им се чак и смеју...*

Међу те спада и др. Полит.

Додирнућемо му два чланка да докажемо нашу претпоставку не доказујемо њему, јер он то — по нашем мишљењу — ни не може више схватити, него да изнесемо пред данашњи нараштај.

* *
*

Концем прошле године изишао је из *„Његовог“* пера чланак, којим исмева радикалство и радикале; којим доказује како се он, др. Полит, борио уз Милетића и иначе, више од 30 година, како се пре *тридесет* година *оградио* против наименовања Германовог итд. а износи како би данашњи радикали да деле манастире, како радикалству нема места у цркви, како то делење манастира мириши на секуларизацију итд.; како ће Српство пропасти ако се то изведе; како се он за Србију борио као новинар а данашњи радикали нису; како би он, да је знао да ће се то догодити, устао *против* тога, да се автономија црквена мете на тако широку основу; како су радикали у Србији, показали се да не ваљају и ако имају за собом $^5/_6$ народа и препоручује гвоздену руку за те непокорне елементе...

Пре свега, идеје, да се управа манастира повери народу, нису тако нове. Још велики Доситије у *претпрошлом* веку, који је боље познавао калуђере него Полит, писао је и предлагао то исто; то је предлагао и Милетић а Јова Суботић је чак написао, у истој идеји свој роман *„Калуђер“*. У наше најновије доба написао је на жалост рано преминули учени богослов Светолик Ранковић роман *„Порушени идеали“* с истом тенденцијом. Радикали су прегли да изведу — ако узмогу оно, чега има и у рескрипту па и у саборском устројству и он, др. Полит, који се „тридесет“ година борио тражи од оних у чијим је рукама било *царство* једва месецима да покажу, шта су учинили.

Стаманиће нам се калуђери!!!

Е, гле! У целом чланку, где он брани калуђерску ствар, *дозвољава*, да калуђери нису више оно, што су били А ми велимо: кад калуђери траже да се модернизирају и возе на четири коња (у место да иду по завету пешке), што да се не модернизира и управа? Да је Полит, кад је *царство* било у његовој руци, порадио да се управа модернизира, зар би било нужно да нам цела Фрушка Гора пропадне?!!

Кад је наишла филоксера, да су којом срећом парцелиране манастирске земље, нити би народ потрошио своју уштеду, нити би народ задужио своја земљишта и куће. Али Полит већма је волео калуђере и њихове куварице и сва ина „различија“ од целог фрушкогорског живља. Али ни шта, *„живи дуг одужују*! Пребродиће народ и ту несрећу!“

Деценијима се борио уз Милетића. То није истина — али њему се не може замерити, јер он не разликује више — бројеве.

Он је до почетка седамдесетих година, док није постао фондовским фишкалом, био Милетићу противник, *а од Милетићеве осуде није више ни излазио на политичку површину*.

Ту пада и оно време, кад је требало бранити Милетићев политички програм у *Кикинди* и онда одоше — *социјалисте и радикали* да га бране.

Полит је написао низ чланака (али их није штампао), него кад је шајкашки кандидат Полит проговорио (три године после кикиндског програма), изишла је штампана књига *„Рецимо коју“*, у којој нас је поучио, како он пати од бесанице и како у Кикинди није управо ни било места социјалистама!!!... Али им ипак великодушно признаје, да су они очували чистоту бечкеречког програма!...

У тој књижици између осталог иште он од народа 70.000 форинти (140 000 круна), да се оснује лист, штампарија и т. д.

II.

Пуних пет година после овог убијства нисам имао пушку у рукама. Али још се нисам излечио од ловачке страсти, јер сам поново убијао и поново без нужде и потребе. У овај мах не посред екваторске шуме, него посред стења у тишини на острву Митилени. Ветар нам је лађу, доста хабаво саграђену, нека два дана бацао овамо онамо, те смо се морали склонити на ово острво. На острву становаху пастири, а оно беше голо, стеновито и не беше на њему никаквих лепота, да би нас мамиле у унутрашњост му.

Поред свег тога тице певаху по џбуњу и један ми друг рече:

— Како и онако немате друга посла, отидите у лов и донесите нам за вечеру једно туце ових певачица.

Без икаквог примишљања кренух се у лов по овом тужном напуштеном острву.

Првих једанаест убио сам са свим равнодушно; циљао сам на њих из далека, за тим сам их мртве покупио, без да сам им и видио самртне муке. Али сам горку лекцију добио код дванаесте; прошло је од то доба осамнаест година и то ми је био последњи лов.

Како да опишем онај осећај, који је овладао са мном после тог дела? Овај случај није био ни близу тако трагичан као агонија мајмунчета, био је то мали кос, кога су убили посред песме му.

Овамо сам дошао из Цариграда, те је, дакле, тек неколико дана, како престаде чар мусулманског живовања мог. И ово острво је још турско било и ја сам гледао лево десно оно исто цвеће, које у марту цвета и на обалама Босфора... Но, на овом острву сам испукао из своје ловачке пушке последњу патрону. Иза облака се појавио сунчани зрак објављујући пролеће и мир и сви ваздушни појци почеше химну као поздрав пролећу. Предамном на једну стену испред расцветаног бокора мирте, спусти се један кос опијен срећом и весељем, пун живота, подиже главицу и гледаше свога друга, који леташе по ваздуху и у правом делијируму радости и жудње поче песму, гласну колико га грљоце носило.

И ја га узедох на око. Беше то махинален покрет, један од оних покрета, које изводи у нама урођена нам дивљачност, које се никад опростити нећемо. Чу се пуцањ, крај песми изгуби се за увек у грлу малене тичице. За један тренут оно мало тело, које је мало пре распињала срећа и радост, постаде мала крвава гомила меса, које је требало да као укусан залогај нестане у стомаку једне људске дивље животиње...

Ох! ове мирисне травчице и ове анемоне! И поред њих ово мало створење, које је у слаткој песми свој живот издахнуло!... Не, не, никад ми неће испасти за руком, да речима изразим онај осећај, који ми онда срце цепаше; никад нећу бити кадар дати о томе рачуна, зашто живи у мени и дан данас дубока туга мога последњега лова...

Превео —ов—

Пре неки дан тражио је само 40.000 круна (20.000 форинти). То би неко на месецу, кад би прочитао једно и друго, мислио, да је „Бранику“ скочила важност, па му је сад **само** *толико* нужно. Ми пак наводимо то једино као доказ, да је Полит ослабио, остарио и *не може* више да *разликује — бројеве*!

Ови пак безделници, радикали, ето са „својим познатим владиком“ дрзнуше се о светињу достојанства српског *патријарха*, који тек, тако рећи, јуче оставише школу, а он, који Георгија познаје и као проту и као владику темишварског и као патријарха, па као толикогодишњи фишкал није чак потргнуо ни питање о шандорској афери, док је Георгије био још мало ситнији господин, све за љубав православију да не би — нападајући проту сомборског — отерао кога у — назарене! Или још онда, можда није умео да схваћа бројеве.

Вели, да је Германово именовање било још пре *тридесет* година Да је он млад, ми би рекли, да је то лаж — овако наваћамо као доказ, да не уме више да разликује бројеве, јер то је било пре *двадесет и једну* годину.

Apropos Германово именовање. Онда је сомборски прота Бранковић дао комесару закључак клуба народне странке. И тог истог проту сомборског ни пуних десет година доцније помаже Полит са својим клубом, својим *ћутањем* да се пење на патријаршијски престо! (Сад треба само још Стева Ћурчић и адвокат Капетановић да докажу, да је Полит ћутањем потпомагао владику темишварског, а не проту сомборског.)

Он се додуше *оградио* против именовања и — радио је и даље под Германом и био члан школског савета. А ови безделници данас?

Ови све то не уважавају! Радикали хоће да се дочепају масних званија, отели фишкалат, и помислите, метли **два** фишкала и међу двојицу поделили приход!!! (Два је тек више него један!!!)

Па кога су нашли ти фишкали да туже? Мислите ли ви, да су они тужили радикалну фукару због верозаконских приноса и саборских трошкова? Не, „радикалски сабор“ је то *опростио*, а фишкали, гладни, не добијају више предујма док не истерају парницу, па држ' — по Георгију. За неколико хиљадица нарачунали читавих 50, словом *педесет* круна јадном Георгију, а Полит, сиромах, у једној прилици у Митровици, борио се на 48 рочишта у корист народним фондовима, и ако му је и последњи судски пандур умео прорећи, да ће фондови изгубити.

Па што су ти сви радикали фукара, ни трага од господства! Сами раде и вуку се по суду! Пих! Полит, као фишкал на пр. умео је да репрезентира. Није хтео ни да *живи* у Карловци, селендри, он — париски правник! Станарину је примао, али само зато, јер је то *сабор* одредио, и он (и ако тешким срцем!) морао се — покорити.

Он је, по рецепту архимандрита Летића, хтео да *репрезентира* — и примао је годишњу плату за — конципијента. Наравно, тај калуђерски дух је био у њему док се бавио у Карловцима. Али, чим је дошао у Нови Сад, ипак је радио сам, и конципијентску награду трпао себи у џеп.

И тако, он, јадник, који је радио тај посао о *две* плате, мораде ето да уступи двојици!

Београд, 12. септембра.

Данас се највише пише и ради код нас на томе да дође до с оразума оба крила радикалне странке. Јуче је био Љуба Живковић дуго у аудијенцији код краља и по свој прилици текао је и тамо разговор о овом споразуму. Како замишља споразум „Уставна Србија“ гласило умерених радикала, најбоље доказује уводни чланак тога листа из кога доносимо ово:

„Земља не сме, у данашњим мутним приликама, остати дуго без парламентарне владе, и за то је споразум обеју радикалних група о образовању заједничке владе неопходна потреба земаљска, о коју се не смеју оглушивати ни радикали, ни радикалне демократе. До овога споразума није тешко доћи, ако се само пође од факта, да су они преставници двеју засебних политичких група које се, кад их већ сила прилика и интереси земаљски упућују да саставе заједничку, споразумну владу, могу договарати о практичном програму рада у току од 4 год., а да се не морају нагађати о концесијама које би једни другима имали да учине у личним питањима. Чим се превиди овај факат, па се измирење, а не образовање заједничке владе постави као задатак споразума, одмах се истичу ова лична питања, а с њима у свези и бесконачни и бесплодни спорови о томе, ко је управо крив, што се дошло до ове подвојености у две засебне групе. А данас, кад земља од нас тражи парламентарну владу, није ни време нити су прилике за овакве спорове, којима се чини немогућни споразум за њезино образовање Преоблада ли мишљење да интерес земље захтева, да се прво ови спорови расчисте, онда су из данашње парламентарне ситуације могућна само два излаза: или да радикалне демократе прихвате владу, разуме се, уз наш пристанак да ћемо их, у оквиру одређеног практичнога програма, помагати, или — распуштање народне скупштине и поновно апеловање на народ. Што се нас тиче, ми отворено и искрено изјављујемо, да бисмо радо пристали на оно прво, али да не бисмо, због данашњих мутних прилика, могли саветовати ово друго.

Криза.

Будимпешта, 12. септембра

Има три питања која у овај мах понајвише занимају јавно мнење.

Прво се питање врзе око састава министарства. Гроф Куен ради на томе, да остану стари чланови. Чим би тражио нове, дошло би до спора између оба крила либералне странке.

До сад још није успео гроф Куен да наговори садање чланове владе, да остану. Мора се пре свега погодити с њима: какав положај да заузму у војеном питању. И шта да раде, да скрше опструкцију или иначе изађу из заплета? Та питања отежавају састав владе. Ако стари министри не остану, са новима ће ићи много теже.

Друго је питање: Шта ће радити владина странка у конференцији, која ће бити у понедељак. Треба да реши положај у војеном питању. Апоњијевци би хтели, да тај положај реши прво странка. Стари либерали хоће да то реши прво влада, а странка да одобри.

Ствар је у томе, ако влада заузме прва положај, онда ће бити јача навала на посланике и рећи ће: Не можемо сад против владе! Зато се жури министар-председник да састави што пре владу, или да се реши питање, док влада не заузме прва положај. — У овом питању сви верују, да ће већина владине странке пристати на сваки програм владин. А држе, да ће и Апоњије наћи излаза да и они пристану.

Треће је питање какав ће положај заузети опозиција у идућој саборској седници?! Опозиција је тражила и опет сазив саборске седнице, а та ће бити уторак. Опозиција хоће да нападне аустријског министра-председника Кербера. Она је јако огорчена што се владина странка хвали, да је на прошлој седници морално добила. Кошут је осудио Барабаша и рекао: Барабаш је напао краља у своје име! Но ово ће се сад тицати Кербера и за ту седницу се јако оружа опозиција.

Многа велика и мала места све једнако доносе закључке, да неће примати на својим касама порезу и неће давати регруте. То закључише сад и Калоча, Мако, Сентеш, Бакоња.

Политички преглед.

Бура у аустријском сабору. У седници аустријског сабора од петка, беше све удешено да дође лепо и глатко. Главне странке су пристале да приме законски предлог о регрутима. Ал то тако, да се дозволи стари број регрута. А ако влада хоће да повиси, нек се обрати поново сабору. Влада је попустила у том.

Код првог читања добио је предлог потребну већину од $^2/_3$ гласова. И прешло се на специјалну дебату.

Посланик Дасински (социјалиста) напао је жестоко престолонасљедника Фрању Фердинанда због његових клерикалних назора. И због оних политичких радника, који помажу престолонасљедника.

Но кад је после овог дао председник реч посланику Шукеру, који се јавио био за реч још у главној дебати, многима то није било право, јер су видели у томе повреду дневног реда.

И после тога на тупише врло бурни призори. Лупали су о клупе, свирали у звиждаљке и називали председника магарцем. На крају је још предлагач повукао свој додатак, који је предложио уз предлог закона о регрутима А без тог додатка не може добити законски предлог већину, а само је због тог додатка и добио предлог на почетку седнице $^2/_3$ гласова... У саборници је био толики покор, да су многи посланици побегли у ходник.

Стара Србија и Маћедонија.

Србија и Турска.

»Цајт« доноси из Цариграда брзојав, да је српски посланик у Цариграду, генерал Сава Грујић, предао великоме везиру писмену изјаву српске владе, која вели, да Србија очекује резултат оне задаће, коју је на себе преузела Аустро Угарска и Русија у погледу маћедонскога питања, те да Србија не купи чете нити их оружане шаље преко границе. Одбија тврдњу, да је Србија споразумна са Бугарском ради какове заједничке акције, те моли турску владу, да одмах одазове и отклони са границе све турске чете, башибозуке и Арнауте, који праве немире на српској граници. Велики везир изјавио је Грујићу своје задовољство и рекао му, да је већ издана наредба да се са српске границе уклоне све чете.

Признање српске народности.

Ђенерал Сава Грујић предао је великоме везиру ноту српске владе, у којој ова тражи, да се српска народност призна у турској царевини. Велики везир примио је ноту и обећао, да ће се ова жеља српске владе у најкраћем времену испунити.

* * *

Из Битоља јављају: Био је сукоб између војске и комита близу Црнога Дрима, код Боровачке Реке испод села Боровца. Борба је била жестока, те су комите изгубиле десетак другова, а војска близу тридесет. — У Дебарци био је сукоб између комита и војске. Војска је имала знатних губитака, али је ипак нагнала комите у бегство, те су се склонили у Залестску планину.

У околини Копачкој, у кичевскоме крају, био је крвав сукоб између комита и војске. Код комита је било само рањених, а код војске и мртвих и рањених.

Између војске и комита био је сукоб у костурскоме крају. Губитци на обе стране велики. После сукоба, војска је пљачкала по хришћанским селима.

Комите су се сударише у планини Календерици са једном четом башибозука, који беху зашли у пљачку по кичевскоме крају. Башибозуци су љуто страдали. Најзад су се морали повући и вратити натраг.

Из Охрида јављају, да су потурчене неке Српкиње, жене и девојке, из села Маруништа и Глобочице. Потурчене су сада неке и у селу Октисима и Лабуништу.

Како је наступило мало хладније време, код аскера се опажа негодовање, јер су врло голи и боси. С тога, кад уђу у какву кућу, дижу и мушко и женско одело, да би се заштитили од студени.

ДОПИСИ.

У **Кусоњапа**, 9. септембра. (Избор пароха.) Дне 6. (19.) о. м. обављао се је избор пароха до сад невиђеним начином. Четворица коловођа, као једини приврженици свога кандидата већ рано прије започетог избора наручише у парохијалном дворишту наоружану руљу, који сјекирама и колцима дочекаше мирне изборнике у намјери да их присиле на гласање за свога кандидата.

Претње, да нико од скупштинара изборника несмије унутра, тко није за њихова кандидата, дјеловаше тако на поједине изборнике, да су се неки разбјегли и скрили у оближњу гостиону и касније једва приступили гласању.

Усљед тога многи су присиљени били и застрашени гласовали за њихова кандидата а усљед тога притиска тај њихов кандидат доби 21 а други за чији је избор све парохијалско житељство одушевљено и разположено доби 16 гласова.

Код таквог избора, кад је право гласања уз такав притисак вршено, кад је поједини изборник проти својој вољи гласати морао и кад уз пркос тому тај кандидат $^2/_3$ гласова добио није, не може исти именован бити.

Послје избора одржаше споменуте коловође пијанку у празном парохијалном дому. Којим правом отворише они парохијални дом и тамо демонстративно у славу свога кандидата на огорчење цијелог народа проведоше.

Због почињеног насиља поднесоше скупштинари казнену пријаву државном одвјетништву, као и жалбу надлежној епархијској конзисторији у Пакрацу. — О резултату извјестићемо. Vederemo.

Ко ће да се разазна.

Путовао сам са познаником кроз доњу Аустрију. У омањој варошици дођемо у гостионицу и заиштемо новине. Биле су само једне, које су изалазиле у оном месту.

Мој познаник стаде читати, но већ после првих редова баци новине из руке.

— Шта је?

— Хтео сам да видим само шта је ново? А ово је неки шаљиви лист.

Дохватим новине у руке, баш зато што су шаљиве. Но брзо сам се уверио, да је то озбиљни политички лист.

— Па ово није шаљив лист! рекох му.

— Како да, није? Ево видите! И показа ми вест, да је после грофа Куена постао и опет министар председник гроф Куен. Он је дакле сам себе — наследио. Рђав виц — јелте.

— Ама није то рђав виц, рекох. Ово је озбиљан лист и то је истина.

Он погледа још једном садржај листа, у вери се, да то нису шаљиве новине, заврте главом и рече: — Ама зар збиља опет гроф Куен?! Зар и то може бити истина?!

— А као зашто не би могло бити?! рекох хладнокрвно. Све је могуће.

После два дана дођосмо у друго место. И опет гостионица мала, и опет има само једних новина.

Мој пријатељ их узе у руке, стаде их читати, па онда рече. — Е, видите молим вас!

— Шта је?

— Гроф Куен је изјавио, да не мисли остати стално министар-председник, већ само привремено.

— То смо већ јуче читали.

— Сећам се! А знате ли ко ће га наследити!?

— Не знам!

— Ево овде стоји! Озбиљно тврде, да ће после њега доћи гроф Владислав Сапари, бивши гувернер Фијуме.

Завртех главом и узех у руке новине. На први поглед сам опазио, да је то био шаљиви лист. — Ама за Бога, рекох, зар не видите, да су ово шаљиве новине.

— Јел могуће! Дајте да видим!

— А шта имате гледати?! Та могли сте одмах насигурно знати да је то само рђав виц.

На то ме мој познаник погледа и хладнокрвно рече: А по чему сам ја то могао тако насигурно знати?! И као зашто то не би могло бити истина. — Све је могуће.

Вести из места и са стране.

Позив.

У недељу, на Крстов дан, 14. (27.) септембра о. г. у 10. сах. пре подне, после свете литургије, осветиће се и дићи крст на звоник св. ђурђевске (саборне) цркве. И поводом тим, позива се српско православно грађанство да на поменутом освећењу и дизању светога крста учествује, како би поменута свечаност била што лепша и свечанија.

Претрес нишких официра.

Други дан претреса.

Расправа је почела у $^1/_2$9 часова пре подне и трајала је до 12, а после подне је опет настављена. Судије су исте као и првога дана, исто тако државни тужилац и браниоци.

Сви оптуженици беху на претресу. Овога дана су испитани: коњички капетан Никола Цоловић; пешадијски капетани: Властимир Николић, Младен Марић и Давид Јовановић; артиљеријски капетан Зарија Илић; артиљеријски поручници: Љубиша Љубишић и Владимир Јовановић и пешадијски поручници: Спира Пешић и Сава Нешић.

Сви су признали, да су потписали манифест. Одобравају дело од 29. маја; веле, да је то требало и морало да буде. Побуде, које су их руководиле да потпишу онај проглас, биле су те, што су се завереници од 29. маја почели безобзирно и некоректно понашати према осталим официрима. Осим тога потписали су проглас и зато, што је поцепан указ потпуковника Лешјанина за дворског маршала и поручника Жарка Протића за ордонанс-официра.

Проглас онај доносили су на потпис Милан Новаковић, Дрндаревић, Никола Лугумерски и Жарко Протић. Даље навађају, да су од ове четворице чули, да је главни покретач целе ове контра-завере генерал Магдаленић, али се они нису са њиме нити договарали, нити долазили у какав дотицај.

Пошто су сви оптуженици преслушани, говорио је државни тужилац, који је у главноме поновио своју тужбу. Иза њега су говорили браниоци оптужених. Браниоци су такође официри. Пошто је све свршено претрес је закључен и суд се повукао, да створи одлуку.

Допис из Америке.

Пишу нам из Барбертона: Дозволите ми, да у вашој „Застави“ напишем неколико редака о нашем животу овде преко мора. Морам унапред рећи, да је наш живот јадан и жалостан. Сав наш свет, који овамо долази употребљује се при најтежим пословима у фабрикама и рудокопима. Али ми нисмо за тај посао, па с тога обично страдавамо, Овамо долазе обично људи сељаци који немају оне окретности и вештине, која је потребна при овим радовима, па с тога ретко прође који дан, а да један не изгуби прсте, руку или ногу. Та жалост је и погледати већ колико имамо богаљева. Наше су болнице пуне и препуне. Па после када изађе из болнице, мора да иде да проси, јер сам није више у стању да зарађује себи хлеба. Овде се по свима фабрикама ради са електрицитетом. Наш свет нема спреме, да би могао на таким местима заузети какав бољи положај, већ нас гурају на најтежа и најопаснија места. Радимо и теглимо као волови, а глава нам је сваки час у торби. Зато саветујем сваком брату Србину, нека не долази овамо, нека чува оно парче своје благословљене земље, па ће му боље бити, него ли овде. Та колико нас има, који би од свег срца вратили се на своје огњиште, али тешко је на овај начин зарадити коју пару. Једино они, који имају свој какав занат могу нешто постићи, али и за тога је боље да седи код куће, јер су и занати овде далеко напредовали од наших, тако да наш мајстор мора овде бити тако рећи шегрт. Зато, браће Србине чувај своју кућу и не сели се у Америку!

Ковачи лажног новца.

У Суботици је ушла полиција у траг једноме друштву, које је правило лажне новце Друштво је врло разгранато по Бачкој и Банату. Један део овога друштва правио је петокрунаше, а други су продавали лаковерном свету машине, на којима се тобож може правити новац и на тај начин знали су измамити по 600, 800 па и 1000 круна. Сви су предани суду, где ће одговарати за своје дело.

Румунски народно црквени конгрес.

Краљевим отписом од 22. августа о. г. узет је на знање сазив румунског народног црквеног конгреса за 1. (14.) октобар о. г. у Сибињу.

Ново људско племе.

Гувернер британске Нове Гвинеје открио је ново људско племе. Људи, којима се сад тамо ушло у траг, принуђени су због мочарног земљишта да живе у колебама, које су начињене на гранама од дрвећа. Из тих колеба не излазе ни на чамцима; имају јаке груди и чврсте руке, али слабе ноге, које су им закржљале зато што их не употребљавају. Гувернер је обећао, да ће проучити говор, обичаје и веру тих чудних људи, који више личе на мајмуне но на људе.

Брзојави „Застави.“

Стигли 13. септембра.

Будимпешта. Сви су изгледи, да ће нова влада бити састављена од свију чланова старе владе и да никакова промена неће наступити.

Будимпешта. Заступник Барабаш тражио је сатисфакцију од Теодора Андрашија, Раковскога, Иванке, Камерера, Перцела и Борбеља ради тога што су му довикивали на седници да је: хуља и велеиздајник.

Беч. Питање о регрутима није коначно решено јер је седница саборска била при крају бурна и показала врло жалосну слику растројства и нереда.

Трговина.

НОВИ САД, 12. септ. 1903. године. Пшеница прве заквоће нова 7 фор. ——10 н. Пшеница средња 7 ф. — н. Пшеница лакша роба 6 ф. 80—90 н. Кукуруз 6 ф. 20—50 н. Јечам 5·20—40 н. Зоб 5·10—20 ф. —— н. Кукуруз у зрну 5 ф. 80—90 — н. у зрну нови — ф. ——— у клипу 2 ф. 80— 3 н.

Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела паљена 68 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	44—45 нов.	живе мере
„ средњи . .	42—43 нов.	
„ лаки	40—41 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	38—40 нов.	по клгр.
Јагњци	———	по пару фор.
Овци .	8—20	по пару фор.

Стање воде под Новим Садом.

11. септ. било је	1.26 мет.
12. септ. било је	2.25 мет.

Млађи помоћник

вичан струци трговини кратке робе може одма у радњу ступити код

F. Goldstein,
у Земуну.

771 1-3

● САМО ЗА КРАТКО ВРЕМЕ. ●

У НОВОМ САДУ, У ПРОМЕНАДИ.

У сопственом павиљону, конструисаном за ту сврху осветљеном са електрицицетом. Прво и највеће подузеће ове врсте са сопственим електричним осветлењем помоћу парног динамо-локомобила од 20 коњских снага.

● ЕДИСОНОВ ИДЕАЛ ● ЕЛЕКТРО БИОСКОПСКО ●

ПОЗОРИШТЕ

за приказивање сензационих догађаја у живим пластичним сликама у природним бојама и величини.

Најсензационалнији живи приказ. Ново, још никада невиђено,

Убиство српског краља и краљице у Београду.

300

разних других догађаја из разне струке као из циркуса, позоришта, природе, војништва, шпорта, пантомине и комике као да су живи са природном пластиком у природним фотографијама.

Саме се новитети приказују, ДВАПУТ НЕДЕЉНО нов интересантан програм.

Дневно 4 велике представе,

у 6, 7, 8 и 10 сахати у вече. — Недељом и свецем од 4 сахата по подне сваког сахата представа.

ЦЕНЕ МЕСТА: I. место 40 н., II. место 30 н., III. место 20 н., IV. место 15 н. — На I. II. и III. место плаћају деца испод 10 година у пратњи одраслих половину цене на IV. месту 10 н. Војници испод наредника на IV. месту 10 новч.

Пошто су слике из већег удаљења чаробније с тога се прва места налазе остраг.

770 1—3 УПРАВА.

КО ЈЕ?

— Криминална повест. —

Написао Петар Дорошенко.

(Наставак) (21)

14.

Прођох кроз читав низ одаја, које су биле најраскошније удешене. Скупоцени перзијски ћилимови покривали су под. Брзим погледом премеравао сам све, кад ми слуга рече, да ступим унутра.

Поред једног мраморног камина, уморну главу наслонивши на руке, стајала је висока, сува појава грофова. Имао сам времена да посматрам његове црте, јер није приметио био да сам ушао.

За ове последње четир године јако је био остарио. Ни врло вештачки зачешљана коса, није могла да сакрије ћелу. У мутним, угаситим очима огледала се пресићеност. А у савијеним коленима примећивала се лака дрхтавица.

Покушао сам да га лаганим кашљем упозорим на себе. Одмах је пренуо. Лице му доби свечано тужан изглед, кад ми је тихо приступио.

„Истражни судија Сабелски“ рекао сам.

Пружио ми је коштуњаве прсте своје хладне руке, немарно, као људи из виших кругова.

„Жао ме је врло“, рече, „да ми потрес који претрпих, не даде да лично суделујем жалосном послу, који вам мој дом у задаћу даде. Но чим ми је јављено, да хоћете лично од мене објашњења о некојим појединостима, прибрао сам се и стојим вам на услузи“.

Тешко се спустио на једну софу понудивши ме руком да седнем на другу.

„Извиђај лечника Шурина утврдио је самоубиство“, отпочех.

„Делите и ви безусловно то мишљење“.

Нисам скидао поглед с њега и упео сам се из све снаге да продрем у тајну његовог срца.

Зачуђено је подигао тешке трепавице. Наши су се погледи сусрели, али не могох наћи ни трага каквој збуњености.

„Кад не бих рачунао ваше питање за потребну формалност, изгледало би ми безазлено и сувишно“.

„У том случају налаже ми дужност, да испитам узроке тако жалосног дела. С правом рачунам, да мој смер излази на сусрет вашим жељама?“

Мануо је главом, немо одобравајући.

„Свако на мојем месту морао би посумњати, да би се једна, млада, лепа жена, у удобном животу, могла одважити на такво очајно дело, без крупних, судбоносних разлога“.

„Ко би смео тврдити, да је кадар да промери срце једне жене, а нарочито моје?“ одговорио је после кратког ћутања дубоко уздахнувши.

„При свем том, дужност ме упућује, да тражим разјашњење од оних лица, који су грофици најближе били.“

„Већ од двадесет четир сата — а Бог ми је сведок, да ми изгледају као вечност, стојим очи у очи пред том загонетном тајном и отворено вам признајем: не могу да је решим“

Глас му је задрхтао.

Погледах га зачуђено. Тако се човек не претвара Овог тренутка био је без сумње искрен.

„Колико сам могао, покушао сам да продрем у живот покојнице, нарочито за последњих дана. Из исказа многобројних служитеља овог дома, нисам могао да нађем разлога овакој одлуци; наравно да има тајни, које љуто могу да заболу, па ипак да се оку служитеља сакрију“.

„Разумем то привидно навештење“. Подсмешљив осмех указа му се на танким уснама. „Ваша дужност нехотице вас је упутила да продрете у мој породични живот. По свој прилици вам је неверно представљено“. Заћутао је, а за тим је наставио: „Можда ће и мени самом лакше бити, ако вам пође за руком да изађете на чистину из овог замршаја, где је све тако завијено и неочекивано довело до овог ужасног исхода. Покажите ми сами прави узрок њене смрти, и ја ћу вам благодарно признати, да ми вико у мојем животу није већу услугу учинио. И то ме гони, да вам откријем тајне мојег живота, бар оног дела, који ће бити од нарочитог интересовања по вашу истрагу“.

(Наставиће се.)

Позив на претплату,

Са 1. октобром 1903. ступа „Застава“ у четврту **овогодишњу четврт.** „Застава“ излази на 6 страна, **6 пута недељно,** а то је сваки дан осим понедељника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овога листа могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ бројеве од петка, који такође на 6 страна излазе. Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди о народном здрављу, о правним поукама итд. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе, лист се ником **не сме** давати на вересију.

У Новом Саду, 11. септембра 1903.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

УДОВИЦА

без деце, 42 године, на оку жена, допадљиве спољашњости, сваком женском и кућевном послу вјешта, са готовином преко 6000 круна, жели са којим сталним чиновником или иначе добро стојећим човеком у брак ступити, без обзира на вјеру. Понуде са фотографијом и опис дотичнога шаљу се на администрацију „Заставе“. Нека је збиља и тајна. 759 2—3

У Шапцу — у Србији

ХОТЕЛ „ПАРИЗ“

са прибором у кафани и собама, даје се под закуп о Митров-дану 1903. године.

Обратити се потписаном сопственику.

Алекса Бајић,
приватијер у Београду
Краља Милана улица број 36

6—7 706

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Душана Гавриловића

У ИРИГУ

потребује једног старијег и једног млађег помоћника. Потребно је знање српског, немачког и мађарског језика. Ступити могу одма. 767 1—1

ТРГОВИНА

ШПЕЦЕРАЈА, ДЕЛИКАТЕСА И РАЗНИХ БОЈА

Ж. ЈЕФРЕМОВИЋА

ПАНЧЕВО 764 1—3

потребује једног потпуно спремног помоћника, вична мађарском и немачком језику. Ступање одмах.

КОБАСИЧАРСКА РАДЊА

БОГОЉУБА РОСУПЕКА

у БЕОГРАДУ

потребује више

кобасичарских радника

који су том занату вешти. Ступање одма. 768 1—4

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Светозара Николића

у Меленци

потребује три солидна помоћника, добре продавце а за шпецерајску струку једног млађег помоћника. 760 3—3

Број 313/1903.

ОБЈАВА.

Управни одбор за руковање ритским земљама јавља, да ће на јавној лицитацији, од дана лицитације до 1. септембра 1904. за готов новац под ситан усев издавати следеће земље:

1427	јутара	оранице	у чурушком риту	I.	заливу
423	„	„	„ надаљском „	I.	„
695	„	„	„ госпођиначком	I.	„
960	„	„	„ жабаљском „	I.	„
302	„	„	„ жабаљском „	II.	„
450	„	„	„ каћком „	VI.	„
681	„	„	„ г. ковиљском	VI.	„
154	„	„	„ д. ковиљском	VI.	„

Лицитација почеће на лицу места 5. октобра (22. септембра) 1903. свагда у 8 сати пре подне, и то тако, да ће

у I. заливу у чурушком риту

у I. заливу у жабаљском риту

у VI. заливу у каћком риту одпочети и непрекидно трајати, док се земља у дотичном заливу не прода.

После жабаљског рита у I. заливу следује лицитација у жабаљском риту у II. заливу.

Местне власти умољавају се, да ову објаву за времена обнародују.

У Тителу, 11. септембра 1903.

Милошев,
подпредседник.

754 3—3

ОБЈАВА.

Част нам је јавити штов. публици, да су се све овдашње фабрике сода-вода дана 15 септембра о. г. ујединиле те се од тога дана иста производња „Sanitas“-сода-вода, „Оксиген“-вода друга мувирајућа пића у задружној фабрици, у згради бивше средишње задруге за производ масла (Centralbuttereu) под судбено-протоколисаном фирмом: 766 1—3

ВАГНЕР И ДРУГОВИ

уједињени новосадски творничари („Санитас“) сода-воде и оксиген-воде.

Јављамо штованој публици, да ћемо особиту пажњу посветити томе, да своје муштерије задовољимо, изврсном каквоћом наших производа а исто тако брзом и тачном послугом, што ће нам тим лакше бити, јер нам стоје на расположењу за наш посао најмодернији технички апарати, који одговарају свима санитарним прописима и што ћемо употребити чисту, од свакојаких бактерија слободну артеску воду.

Захваљујући својим досадашњим муштеријама на поклоњеном поверењу, које су уделили појединцима, молимо их, да ту наклоност и на даље према нама одрже у нашем новом подузећу.

С особитим поштовањем

Браћа Вагнер, Богосав Хес, Антон Херкнер, Ертл и Комп,
Венцл Томан. Јулиус Винкле, Бела Хергера удова, Удовица Исидора Фрајнда.

Уједно стављамо на повољно знање, да смо услед овога уједињења и стању по јефтину цену продати машине за сода-воде, гас-моторе, боце за сода-воду, кола итд. све још у добром стању а уз најјефтинију цену те учтиво позивамо интересантне, да се на нас благовремено обрате док се не распрода.

Red Star Line, Antwerpen

у Америку.

Прве класе поштански бродови. — Управо без претоваривања у Њујорк и Филаделфију. — Добро препитање. — Врло добро уређене лађе. — Јефтина вожња.

Извешћа даје: 336 20—

Red Star Line, 20, Wiedener Gürtel, in Wien.

20 — 325

ДОБРО СТАРО КУЋЕВНО СРЕДСТВО

које би требало да буде у свакој породици јесте свуда познат и опробан

Ернста Хеса „Eucalyptus“

гарантиран чист, већ од 12 година управо из Аустрије поручиван природни производ.

У Немачкој и Аустро-Угарској законом заштићено. Јефтина цена од 1 кр. 50 пот. За оригиналну флашу која је ради употребе издашна омогућава свакоме набавку тог средства за повраћај здравља и сачувања од болести.

Преко 1500 захвалница и признања

добио сам без захтева од оздрављених лица, који су патили од

севотина, крсто - грудо - кратобоље, подагре, недовољног дисања, кијавице, главобоље, бола унутарњих нежних органа, старе ране, болести коже итд.

Не треба пропустити, а да се не поручи врло важна књига у којој су тачно описани Еукалиптус-препарати и како се исти имају употребљавати при описаним болестима. Сваком болеснику достављам на захтев ову књигу бесплатно, у којој сам дао отштампати количину сведочаба оздрављених лица.

Треба тачно пазити ↓↓↓↓↓↓ на заштитну марку

Клигентал у Саксонској.

ERNST HESS

Eucalyptis-Importeur.

Стоваришта у Будимпешти: **Josef v Török**, Apotheker, VI, Király-utcza 12. und Andrássy út 26. **J. Lederer**, Apotheke, „zum König von Ungarn,“ V., Erzsébettér. Marokkói-utcza 2. **Dr. Alexander Rosenberg**, Apotheke „zum Stern“, VIII. Kerepesi-út 43. **Edmund Eibach**, Apotheke „zum heil. Bartholomäus“, VI. Andrássy-ut 55. **Dr. Emil Buday**, „Stadt-Apotheke“, IV. Váczi-utcza 34. **J. Raditz**, Apotheke „zum weissen Kreuz“, IV. Fővám-tér 6 Apotheke „**zum Schwan**“, Aréna-ut 124. **Vilhelm Kerpel**, Apotheke „zum weissen Adler“, V. Lipót-körút 23. **Coloman Krieguer's** Apotheke „Üllői-út 61. 583 8—26

46 32—

1/4 ВИНА СА TEMPEL!

Изврстан укус!

Дејствује умерено на срце и ствара прохтев.

Захтевајте свуда рођички „Tempelquelle“.

228 Главни депозитер за Угарску JOS. HOFFMAN, Budapest, Báthor-utcza 8.

9. (22.) октобра о. г.

продаваће се на јавној дражби петроварадинска парна пивара са свим зградама и машинеријама.

Ближа извешћа даје

Др. Ђорђе Красојевић

749 2—8 адвокат у Ср. Карловци.

ВОЋАРСКА ШКОЛА ГРОФА НАКО

оферира лепе здраве **воћке, украсна дрвећа, украсно цбуње, четинова дрва** (Nadelholz) **ружа** итд.

Ценовници разашиљу се на захтев бесплатно.

Алберт Ханцел

боштован

у Великом Сентмиклушу

755 2—3 (Торонталска жупанија).

ПРАВИ МАКСОВ

Kaiser-Borax

хемијски чист боракс

ЗА НЕГУ ТЕЛА, КОЖЕ И ЗДРАВЉА.

Kaiser-Borax при сталној употреби у води за прање прави кожу нежном и меком, дејствује како у ладном тако и у врућем купању освежујући и спречава сваку заразну опасност, одстрањује знојење ногу и остала непријатна испарења, пробитачан је код рана, неговања уста, зуби и косе Kaiser-Borax чини добре услуге као средство за чистоћу у домазлуку. Прави Kaiser-Borax је само у црвеној кутијици са горњом заштитном марком, а добија се по 15, 30 и 75 потура кутија свуда. Упутство налази се у свакој кутији. Парфимиран Kaiser-Borax у финим картонима по 1 кр. и —·50 пот. Kaiser-Borax-сапун комад 80 пот. Тола-сапун 40 пот. Kaiser-Borax-прашак за зубе у картону 80 потура.

360 9—10 **Једини произвођач GOTTLIEB VOITH, Wien. III./I.**

ТРГОВИНА ГОТОВИХ МУШКИХ, ЖЕНСКИХ И ДЕЧИЈИХ ХАЉИНА

КАПАМАЦИЈА И БОНДИ

ГЛ. УЛИЦА БР. 3. **У НОВОМЕ САДУ** ГЛ. УЛИЦА БР. 3.

Јављамо поштованој публици у Новом Саду и околини, да је за наступајућу јесењу и зимску сезону, као:

ЗА ГОСПОДУ готове хаљине, јесењи и зимски капути;

ЗА ГОСПОЂЕ јесењи и зимски огртачи, по најмодернијем крају, те:

ЗА МУШКУ и ЖЕНСКУ ДЕЦУ, сва роба већ стигла, те молимо сваку поштовану муштерију, да не пропусти прилику, у случају потребе и да се осведочи:

Да ће код нас заиста само најбољу из првих творница и бирану робу добити по најновијем крају (фасону).

Да ће код нас са тако јефтиним и сниженим ценама послужена бити, за чудо јефтино, а послуга солидна као нигде;

и да је код нас једино највећи избор у Новом Саду.

Молимо да се свако лично осведочи.

За многобројну посету молимо с одличним штовањем

4—16 694 **Капамација и Бонди.**

ВАЖНО

за оне, који имају лозове крал. угарске повл. класне лутрије!

За време главног вучења **XII. лутрије** које траје од **24. септембра до 21. октобра** биће дневно и то већ **после подне сваког дана вучења**

сви већи и главни добитци

извучених бројева у излогу моје трговине исписани.

Сваки, који код мене буде купио лоз идуће **XIII. лутрије** добијаће аутентичну дневну брзу листу вучења, коју издаје главни колектер Лукач Вилмош у Будимпешти, у којој ће сви вучени бројеви означени бити, и за ово **главно вучење, бесплатно.**

С високоштовањем

714 3—10

Аугуст Хергер,

Нови Сад,

Фрање Јосифа трг, бр. 7.

Лозове за I. класу, XIII. лутрије нудим по цену:

1 осмина	1 четвртина	1 половина	1 цео лоз
1 кр. 50 п.	à 3 кр.	à 6 кр.	à 12 круна.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду